

VISIO ANSELLI SCHOLASTICI

Edizione di riferimento: Ansellus Scholasticus: VISIO ANSELLI SCHOLASTICI.
(Edidit D. Edelestand DU MÉRIL, Poésies latines populaires, t. I, p. 200.)
edizione elettronica: Patrologia latina Vol. 151 [ANNO DOMINI MXCIX. B.
URBANUS II PAPA. SAECULI XI AUCTORES ANNI INCERTI ACCEDUNT
SCRIPTA ANSELLUS SCHOLASTICUS (0641-0652)]

In Salomonis ferculo,
Quod construxit de Libano
Ex lignis mirabilibus,
Mystica signans altius,
Ubi reclinatorium 5
Ex auro struxit optimum
Ascensuque purpureum,
Ob Hierusalem filias,
Quae designant Ecclesiam,
Spiritale convivium 10
Reperias quam plurimum.
Ibi cum pleno copia
Cornu infert cibaria
Ut nostras querelas levet,
Diversis cibus satiet, 15
Quo cesset humanum genus
Flere miseros exitus.
Sed carpens poma dulcia
Et convallium lilia
Inter flores dulcissimos 20
Ac mellis gustus sapidos,
Unum quiddam reperies
Quod gustabis suaviter.
Est civitas metropolis,
Remis dicta pernobilis, 25
Quam Remus quidam condidit
Qui frater fuit Romuli,
Urbis Romanae principis.
Hujus urbis praecipuae
Et quondam magnae gloriae 30
Praesul fuit egregius
Magnus olim Remigius;
Qui dum pontifex legitur
Ac digne benedicatur,
Dum deest liquor olei 35
Quo ungatur pontificis

Sacrum caput a praesule,
 Columba volans aere,
 Rostro defert citissime
 Ampullam plenam oleo, 40
 Ore portat mitissimo
 Quo pontifex perungitur
 Dignus semper Remigius.
 Hujus festum dum populus,
 In Kalendis Octobribus, 45
 Dum devotus concelebrat
 Tripudiansque advolat,
 Inter fideles caeteros
 Et in Christo catholicos
 Quidam affuit monachus, 50
 Oratum venit sedulus,
 Ut deplorans facinora,
 Sua defleat crimina.
 Hic intra monasterium
 Dum possidet hospitium 55
 Et copulatur fratribus
 Et charitate jungitur,
 Dum membra locat lectulo
 Ac dormit dormitorio,
 In visione placida 60
 Hoc quod vidit sic intimat.
 Adesto nunc mihi, Deus,
 Qui es unus atque trinus,
 Et visiones gravidas
 Ezechielis aperis, 65
 Ac Danielis abditas
 Visiones elucidas!
 Pande salutarem viam
 Ut laudes tuas nuntiem,
 Qualiter ruptis inferis 70
 Animas inde tuleris,
 In passionis tempore,
 Et in Paschae sacro die,
 In qua totus tripudiat
 Orbis simul et consonat! 75
 Dum sopor premit oculos
 Et corpus cubat lectulo
 In pulpito Remigii,
 Pontificis egregii,
 Me subito transpositum 80
 Diaconi officium
 Ministrare me video
 Coram spectante populo.

Erat dies Dominica Qua Judaeorum plurima Turba processit obvia Christo, Filio hominis, Et vere Filio Dei	85
Non narrat Evangelium, Postquam venit in saeculum, Quod tantus honor fuerit Illi datus a populis Quantus ipso die fuit.	90
Hosanna! clamant pueri, Benedictus et qui venit In nomine nunc Domini!	95
Hujus honoris gratia, Plebs invida Judaica, Christum cruci adjudicans, Passioni subjiciens,	100
Latus lancea pungitur, [t funduntur?]; Sanguis et aqua funditur Anima corpus deserit, In manus Patris abiit.	
Hanc passionem timidus Dum replico devotius, Finitamque dum defleo, Et descendo de pulpito, Sinistra Evangelium	105
In ulnis gestans propriis, Videre mihi videor Descendere imaginem Christi de cruce propriam, Atque signum victoriae	110
Quod crux vocatur hodie In forti gestare manu Meque his verbis alloqui: «Si credis quod fideliter Tu, frater, legisti nuper?»	115
Ego supplex ac humilis Verum responsum reddidi? «Cum sim pulvis exiguus Atque cinis sim terreus, Ut ore legi, Domine, Sic corde scito credere;	120
Nec est ulla dubietas In cordis mei intima Quin te credam verum Deum Natum, passum ac mortuum, Ac revixisse tertia	125
	130

Die, credo per saecula.»
 Ille sic statim imperat:
 «Sine mora me sequere
 Quo me vides incedere.»
 In momento tunc oculi, 135
 Quod nec sperare potui,
 Ad inferna progreditur,
 Crucem gestans in manibus.
 Ego sequor impavidus,
 Nihil habens quod paveam 140
 Tanti ducis fiducia.
 Tunc tenebrarum principes
 Ac pallidae mortis duces,
 Tortoresque saevissimi,
 Pervasoresque rapidi 145
 Diffugiunt citissime,
 Non audentes attendere,
 Neque ausi conspicere
 Aspectum tanti fulminis,
 Atque tam clari luminis. 150
 Per campos et convallia
 Saevi sparguntur daemones,
 Nigriores fuligine,
 Teterrimi nigredine,
 Et discolores specie; 155
 Ululantque ac mugiunt
 Dira voce ac rugiunt;
 Velut leones saeviunt,
 Dum perdunt suos catulos;
 Flent per noctem atque diem 160
 Et carmen miserabile
 Tetro diffundunt gutture.
 Tunc occurrunt et angeli,
 Applaudunt laeto Judici,
 Excipientes animas. 165
 Quas a tenebris liberans
 Christus ducit ad gaudia;
 Tunc coelo laudes resonant
 Et melodias intonant:
 Quod non vidit quis oculus, 170
 Nec auris audita capit,
 Nec in cor potest cadere
 Quanta fuerint gaudia
 Vel quam grandis laetitia
 Dum redeunt ad superos 175
 Mortis ereptae tumulo.
 O Jesu, bone Domine!

Vide ne quisquam noceat, Sed impavidus redeat, Neque tui consimiles Illum tangant vel leviter.»---	225
Comitante diabolo Sic dimissus a Domino; Commiserat ovem lupo, Sed fauces malas strinxerat Et Leviathan vinxerat, Cujus fauces saevissimas Atque guttur nequissimum Hamo perforavit suo. Tunc simul chaos Erebi Intrantes, occurrunt mali Spiritusque nequissimi, Qui redeunt proprias, Sedes habent, sed vacuas; Unde magis atque magis Plus tabescant in tenebris.	230
Dentes stringunt cum fremitu, Voces torvas cum gemitu Dant, tormentorum socios Diro clamore concitant, Aduncis ut me manibus Et uncinis candentibus Me rapiant attentius, Unum pro multis ut caput Poenas luat non meritas. Sed, si fractus orbis ruat Et coelum cum terra cadat, Et omne simul pereat Quod natura consolidans Stringit irresolubili Vinculo, nexu quadrupli Me ferient impavidum Christi regis diaconum. Tunc ductor malus caetero Alloquio terret suo: «Si vos hunc solum laedere Malo vultis conamine, Quid facietis, miseri, Dum Christus huc redierit? Ne tangatis prohibeo, Nec laedatis vobis veto. Sinitote hunc pergere Quo jussum est a principe Qui nos terret sua cruce,	235
	240
	245
	250
	255
	260
	265
	270

Cujus virtus terribilis Est nobis formidabilis, Quam sufferre non possumus Nec nominare volumus.	275
Noster princeps non sapiens, Dum carnis videt tegumen Purum putavit hominem, Ignorans Dei Filium Carne esse absconditum.»	280
His verbis duros mitigans, Tantum pavoris incutit Ut per ignes teterrimos Et per telorum acies, Ac per nigras voragine,	285
Illaesus et incolumis Sancti sistor Remigii Infra septa coenobii Tutoris ope pessimi Qui me nondum deseruit.	290
Super altare praesulis Textum depono Domini, Deinde pono casulam Super altaris tabulam Cum stola, albam pariter	295
Tum depono celeriter; Dux me malus non deserit Usque ad locum lectuli. Statim et e vestigio Corpus in stratum colloco.	300
Astat cum nigris dentibus Et cum solutis crinibus, Cum oculis sanguineis, Urso pede consimilis, Ungues leonum similans,	305
Nigram capram pilo gerens: ---«Fac me consortem lectuli Qui fui dux itineris; Ne verearis socium Recipere in gremium:	310
Quis in via non nocuit In lectulo non poterit. Ego audax, non timidus, Christo fidens, non viribus, Vertor in dextro latere;	315
Locum do quam celerrime Pedem ponit in stramine Os ori pene jungitur,	

Alternis verbis loquimur.	
Securus de Christo meo,	320
Illum haud nihil metuo:	
---«Dic, sodex [sodes] et dux pessime	
Veritatis contrarie [veritati contrarie?],	
Quae causae nunc exstiterint	
Vel quae ratio fuerit	325
Quare Christus ad inferos	
Descenderit, quo animas	
Vobis tolleret miseras,	
Et de servitutis jugo	
Tantos redderet liberos,	330
Peccati mole gravidos	
Vestro tolleret jugulo.	
Mirror equidem nimium	
Tam validum imperium	
Sic fractos postes ferreos	335
Unius Christus digito.»	
Ipsae infrendens, barbarum,	
Horrendum, resonans, tetrum,	
Ore distorto incipit	
Labrisque fremit tremulis:	340
---«Audi nunc, male monache,	
Aure cordis et percipe,	
Vera invitus intimo	
Quod (<i>sic</i>) celare sed nequeo:	
Nam meum non est dicere	345
Quod verum est omnimode	
Pontifices sacrilegi,	
Abbates normae nescii,	
Infelices presbyteri	
Scortatores nequissimi	350
Mendacesque diaconi,	
Et nonae meretriculae	
Cum clericellis parvulis	
Et monachis sat invidis	
Murmuratores turbidi	355
Instant dies atque noctes	
A Paschae cursu celebri	
Quoad vestrum Pascha redit,	
Semper orantes Dominum	
Cum missarum solemnibus	360
Pro animabus perditis,	
Et laboratores mali	
Dant suas eleemosynas	
Egenis et pauperibus.	
Hi nobis tollunt animas	365

Nostra fecerunt [quae] opera
 Horum placatus precibus
 Atque malis operibus,
 Vobis bonus, nobis malus
 Jesus, nostri sat aemulus, 370
 Sic nobis aufert animas
 Quae fecerunt placentia.
 Postquam surgens a mortuis
 Heu! proh dolor! nos superans
 Imperium comminuit 375
 Nostrumque decus abstulit .
 Dum redeunt Paschalia
 Vobis grata solemnia,
 Nobis semper sed timida;
 Sic consuevit facere 380
 Non veritus nos vincere ;
 Sed in uno laudabilis
 Nobis est gratus invidis
 Quod eos qui criminibus
 Diris tenentur arctius 385
 Stricti malis operibus,
 Homicidae, adulteri,
 Raptores, praedae fervidi
 Sodomitaeque pessimi,
 Assueti perjuriis, 390
 Quos facere non puduit
 Quod lex vestra prohibuit,
 Neque eos poenituit,
 Hos non tulit, nec liberat
 In hoc ut justus maneat: 395
 Justis promisit praemia
 Et pessimis supplicia
 Si mutaret sententiam,
 Faceret injustitiam.---
 ---O perditae! respondeo, 400
 Cur tui es sic immemor?
 Cur poenitens non flecteris?
 Et cur veniam non petis,
 Ut quod perdis superbia
 Et tumoris audacia 405
 Humiliatus habeas,
 Ac dignitatem perditam,
 Etiam [l., et jam] decoram gloriam
 Poscendo portes veniam?---
 Ille spernens haec monita, 410
 Rursus respondit talia:---
 Erras, nescis quid moneas;

Nescis quidve suadeas;
 Attende, paucis indico [indicam]
 Quae sit mea sententia. 415
 Me casus clarum genuit.
 Sed dignitatem perdidit,
 Haereditate carui.
 Vos qui de terra geniti,
 Et mortales et fetidi, 420
 Mortis debita solvitis
 Progenies terrae faecis
 Haereditatem tollitis,
 Quam nos habere decuit.
 Qui servire debuerat, 425
 Ille nunc nobis imperat.
 O pudor! o miseria!
 Ut dominus subserviat
 Et servus jussa faciat.
 Inter servum et dominum, 430
 Si servus tollit praemium,
 Dic quae pax esse poterit,
 Vel quae fiet concordia?
 Inter nos et vos, hoc scias
 Et pro certo hoc teneas, 435
 Semper erit discordia
 Insaniaque maxima,
 Quandiu vester Dominus
 Nobis fuerit aemulus,
 Et vos nobis praetulerit, 440
 Et chariores fecerit.
 Ad haec respondit monachus,
 Constans atque intrepidus:
 Tu pro tua superbia
 Atque cordis audacia, 445
 Vanaque extollantia
 Perdidisti coelestia,
 Dum putans [putas] Deo similis
 Per superbiam fieri;
 Et de claro archangelo 450
 Factus es niger Aethiops.
 Si nostri Dei bonitas
 Atque misericordia
 Nobis donat quod tumidus
 Atque tu perdis turgidus, 455
 Nos humiles acquiramus.
 Quid refert ut tu doleas
 Nos fieri quod fueras?»---
 Plures sermones sparsimus:

Ac de multis questi sumus	460
Quae tulerunt insomnia	
Et a cordis memoria	
Oblivioni tradita.	
Adhuc unum quiddam manet	
Quod vobis stylus deferet	465
Ut audiatis seduli,	
Si vobis placet, domini.	
Tunc nequam inquit spiritus:	
---«Jam matutinis terminus,	
Appropinquat Remigius,	470
Quo laudes vestras habeat	
Et lectiones audiat.	
Sed te monet quae [quam] nescio	
Consuetudo improba	
Ut postquam tinnitus tuas	475
Percusserit auriculas,	
Statim lecto exilias,	
Et primus in ecclesia	
Si potes, citus abeas;	
Nam dum potes quiescere.	480
Et membra somno tradere	
Ac dulciter quiescere,	
Ut stultus, monasterii	
Primus petis introitum.	
Dum <i>Venite</i> protrahitur,	485
Quartus et nonagesimus .	
Qui morose dum canitur,	
Tunc satis potes surgere	
Ut occurras in ordine.---	
---O castigator improbe	490
Imperet tibi Dominus	
Nusquam tu bene habeas,	
Sed semper bonis careas,	
Qui suades ut dormiens	
Contra regulam faciam	495
Quae jubet nos mox surgere,	
Ut tinnitus signierit	
Auritus ab auriculis	
Tunc est necesse fratribus	
Ut occurrant quam citius;	500
Si quid tu male, pervigil,	
Dum dormiunt suaseris,	
Hoc defleant cum lacrymis	
Ante conspectum Domini,	
Sed quid te nostrum canere	505
Spectat, lupe trux pessime .---	

---Ego curro per omnia
Et volo velox aera;
Sum velocior Euro
Et lustro monasteria; 510
Si quem meum reperiam,
Quidquid volo hoc faciat.---
---Tandem modum nequitiae
Jam tu mendax, fige tuae,
Et desinas blasphemiis.» 515
Alternis cessamus loqui,
Evanescit ex oculis,
Somnus gravis me deserit;
Copulatus cum caeteris,
Oro Deum Remigii 520
Ut visioni somnium
Faciatur esse congruum.

© 2002 - Biblioteca dei Classici Italiani
by Giuseppe Bonghi